

Ebelik ve Hemşirelik Öğrencilerinin, Hemşire ve Ebenin Adli Olgulardaki Sorumlulukları İle İlgili Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi

Determination of Knowledge Levels of Midwifery and Nursing Students, Nurses and Midwives on the Liabilities of Forensic Cases

Hayrunnisa Yeşil^{1*}, Gözde Sezer¹, Mehmet Sunay Yavuz²

¹Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Manisa

²Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, Manisa

ÖZET

Amaç: Bu çalışma, ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin, adli olgularda hemşire ve ebelerinsorumlulukları ile ilgili bilgi düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı olarak planlanan araştırma, 1 Ekim-30 Kasım 2017 tarihleri arasında Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik ve Hemşirelik Bölümlerinden çalışmaya katılmak için gönüllü olan 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören 502 öğrenci ile yürütülmüştür. Verilerin toplanmasında, öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerini içeren "Ebelik ve Hemşirelik Öğrencilerine ait Tanıtıcı Özelliklere İlişkin Anket Formu" ile "Ebelik ve Hemşirelik Öğrencilerinin Adli Olgu ve Sorumlulukları ile İlgili Bilgi Düzeylerinin İncelenmesine Yönelik Anket Formu" kullanılmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması 21,27±1,57 olup, %82,3'ü kadındır. Öğrencilerin %82,1'inin adli olgu ve sorumlulukları ile ilgili eğitim almadığı, %70,5'inin adli olgu bildirimini nerelere yapılacağını bilmediği, %76,7'sinin adli olgular ile ilgili sorumluluklar konusunda bilgi sahibi olmadığı saptanmıştır. %79,1'inin adli olgu ve sorumlulukların yerine getirilmediği takdirde uygulanacak ceza hükmü konularında bilgi sahibi olmadıkları saptanmıştır. %83,7'sinin adli olgu ve sorumluluklarına yönelik ayrı bir eğitime gereksinim duyduğu, %65,9'unun stajlar sırasında gelen vakaları adli olgu açısından değerlendiremediği saptanmıştır.

Sonuç: Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin, adli olgulardaki sorumlulukları ile ilgili bilgi düzeylerinin düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Ebelik ve hemşirelik mesleğine aday öğrencilerin adli olgu ve sorumlulukları ile ilgili bilgi düzeylerinin artırılmasında mezuniyet öncesi eğitim programlarının güçlendirilmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Adli olgu; Bilgi düzeyi; Ebelik öğrencileri; Hemşirelik öğrencileri; Adli sorumluluk

ABSTRACT

Objective: This study was conducted to determine the level of knowledge of midwifery and nursing students about the responsibilities of nurses and midwives in judicial cases.

Materials and Method: The study, which was planned as a descriptive study, was carried out with 502 students studying in the 3rd and 4th class who volunteered to participate in the midwifery and nursing departments of Manisa Celal Bayar University Health Sciences Faculty between 1st of October and 30th of November 2017. In the collection of the data, "Questionnaire Form on the Introductory Characteristics of Midwifery and Nursing Students" and "Questionnaire Form for the Examination of Knowledge Levels of the Midwifery and Nursing Students about the Forensic Cases and Responsibilities" were used.

Result: The average age of the students was 21,27 ± 1,57 and 82,3% was females. It was determined that 82.1% of the students did not know the responsibilities about judicial cases and responsibilities, 70.5% did not know where to report forensic cases, and 76.7% did not know the responsibilities about judicial cases. It was found that 79.1% of them did not have any knowledge about the criminal provisions whether the judicial facts and responsibilities are not fulfilled. It was also determined that 83.7% of them needed separate training for judicial cases and responsibilities, and 65.9% of them could not evaluate the cases coming during the internship in terms of forensic cases.

Conclusion: Midwifery and nursing students were found to have a low level of knowledge about their responsibilities in forensic cases. It may be suggested that pre-service training programs should be strengthened to increase the level of knowledge about the forensic cases and responsibilities of candidates for midwifery and nursing profession.

Key Words: Forensic case; Knowledge level; Midwifery students; Nursing students; Judicial responsibility

*Sorumlu Yazar: Dr. Öğr. Üyesi Hayrunnisa Yeşil, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Uncubözköy, Yunusemre, Manisa

E-mail: nialisayy@hotmail.com, Tel: 0 (555) 264 94 95

Geliş Tarihi: 19.12.2018, Kabul Tarihi: 20.10.2019

Giriş

Başkasının veya kendisinin kasıtlı ya da tedbirsiz davranışı sonucunda, mental veya fiziksel sağlığı zarar gören olgular, adli olgu olarak tanımlanmaktadır. Bu olgular; etkili eylem, alet yaralanmaları, trafik kazaları, ateşli silah ve patlayıcı madde yaralanmaları, iş kazaları, düşmeler, zehirlenme ve intoksikasyon şüphesi olan olgular, madde kullanımı, intihar girişimleri, yanıklar, elektrik ve yıldırım çarpmaları, her türlü şüpheli ölümler, insan hakları ihlali ve işkence iddiaları, gözaltı ve cezaevinde meydana gelen yaralanma ve ölümler, mekanik asfiksi olgularındır (1).

Adli olgu ile karşılaşan sağlık çalışanları, Türk Ceza Kanunu'nun 280. maddesine göre durumu yetkili makamlara bildirmek zorundadır. Bu maddeye göre; görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile çarptırılır (2). Sağlık mesleği mensubu tanımlaması; tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişileri kapsamaktadır. Adli olgu bildirimi, nöbetçi Cumhuriyet Savcılığına, hastane polisi veya güvenlik görevlilerine bildirim şeklinde yapılmaktadır (3).

Sağlık çalışanlarından, adli olgunun resmi makamlara bildirimi kadar, olguya ait tıbbi kayıtların zamanında ve eksiksiz olarak tutulmasında ve saklanmasında yüksek özen beklenir (3). Bunun yanı sıra, adli olgunun vücudunda veya elbiselerinde bulunan kanıtların (delillerin) kaybolmaması da sağlık çalışanlarının sorumluluğundadır (2). Adli olgunun eşyaları ve üzerinden çıkan her türlü materyal özenle çıkarılmalı, korunmalı ve emniyet görevlilerine ulaştırılmalıdır (4).

Sağlık alanındaki bilgi ve teknolojik gelişmeler, öğretim ve eğitimde sürekliliğini aynı zamanda yeni gelişen bilgi ve teknolojinin takip edilmesini ve bilgiye ulaşma kaynaklarının öğrenilmesini gerekli kılmaktadır. Mesleki anlamda ortaya çıkan yeni gereksinimleri karşılamak için, var olan becerileri arttırmaya devam etmek tüm sağlık çalışanlarında olduğu gibi ebe ve hemşirelerin de sorumluluğundadır. Ülkemizde görev yapan ebe ve hemşirelerin adli olgular konusunda bilgi sahibi olmaları; pek çok suçun fark edilmesinde, önlenmesi ve aydınlatılmasında yol gösterici olacağı kadar adli olayların çözümlenmesinde de büyük katkı sağlayacaktır. Bu bilgilenme sayesinde, mağdurun daha az travmatize olması sağlanacak,

gözlem ve kayıt tutulması ile delillerin toplanmasını kolaylaştıracaktır (5).

Adli olgularda bireylerin haklarının korunması ve mağduriyetlerinin önlenmesi oldukça önem taşımaktadır. Bu amaçla acil servislerde görev alan ebe ve hemşirelerin, gerek adli olgu bildirimi gerekse tıbbi kayıtların tutulmasının önemi açısından mezuniyet öncesi ve sonrasında adli olgulardaki sorumluluklarını kavratacak sürekli eğitim formasyonlarının düzenlenmesi gerekmektedir (5).

Ebe ve hemşirelere, mesleki yaşamlarında gerek koruyucu gerekse tedavi ve rehabilite edici alanda en sık karşılaştıkları yaş grubu içerisinde yer alan ve multidisipliner bir yaklaşımla ele alınması gereken çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi, tanısı ve tedavisi konusunda önemli etik, ahlaki ve hukuki sorumluluklar düşmektedir (6,7). Adli olgular içerisinde büyük öneme sahip olan kadına yönelik şiddet olgularında, şiddetin belgelenmesi ve adli makamlara bildirilmesi, mağdurun tedavisi ve rehabilitasyonu süreçlerinde hekimler kadar hemşireler, ebelerde görev düşmektedir (8).

Ülkemizde gerek mezuniyet öncesi ve gerekse mezuniyet sonrası dönemdeki adli tıp eğitiminin yetersizliği nedeniyle, adli olguya karşılaşan sağlık çalışanları olgulara yaklaşım ve olguyu değerlendirme aşamalarında çekingen ve tedirgin davranmaktadırlar. Bu durum adli soruşturma ve kovuşturma sürecinin daha da uzaması gibi olumsuz sonuçlara da neden olmaktadır (9).

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi: Tanımlayıcı olarak planlanan araştırmanın evrenini, 1 Ekim–30 Kasım 2017 tarihleri arasında Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik ve Hemşirelik Bölümlerinde öğrenim gören 3. ve 4. sınıflarda okuyan 624 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş olup, araştırmaya katılmış gönüllü olan ebelik ve hemşirelik 3.ve 4. sınıf öğrencileri araştırmaya dâhil edilmiştir. Çalışmanın örneklemini, araştırmaya katılmaya gönüllü 502 öğrenci oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları: Verilerin toplanmasında iki bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından literatür taranarak geliştirilen ve 7 sorudan (yaş, cinsiyet, öğrenim gördüğü bölüm, adli olgulardaki sorumlulukları konusunda eğitimi) oluşan “Ebelik ve Hemşirelik Öğrencilerine ait Tanıtıcı Özelliklere İlişkin Anket Formu” ile adli olgulardaki sorumluluklar

konusundaki bilgi düzeyini belirlemek amacıyla 12 soru ve adli olguyu tanılamak amacıyla (yanlış ilaç uygulamaları, erken gebelik, istismar, şiddetin adli olgu olup olmadığını sorgulayan sorular) 20 sorudan oluşan “Ebelik ve Hemşirelik Öğrencilerinin Adli Olgu ve Sorumlulukları ile İlgili Bilgi Düzeylerinin İncelenmesine Yönelik Anket Formu” kullanılmıştır. Anket formunun uygulanması yaklaşık 15 dakika sürmüştür ve araştırmanın verileri, çalışmayı yürüten araştırmacılar tarafından, çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilerle yüz yüze görüşme tekniği uygulanarak toplanmıştır.

Verilerin Analizi: Verilerin analizinde SPSS 15.0 paket programı kullanılmıştır. Form 2’de yer alan adli olguyu tanılama sorularına (20 önerme) verilen yanıtlar “Adli olgudur”, “Adli olgu değildir”, “Hiçbir fikrim yok” olarak üç grupta toplanmıştır. Hiçbir fikri olmayanlar “1 puan”, adli olgu değil diyenler “2 puan”, adli olgu olduğunu bilenler “3 puan” almıştır. Formdan alınabilecek min puan 20, max puan ise 60’tır. Adli olgu olduğunu bilenlerin 40 puanın üstünde ortalama puanlarının olması gerekmektedir. Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin “Adli Olguyu Tanılama Puanı” ortalaması $28,64 \pm 7,37$ saptanmış olup, bilgi düzeyi yetersizdir.

İstatistiklerden sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, Kolmogorov-Smirnov, Mann Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri kullanılmıştır. Çalışma dağılımının normal dağılıma uygunluk testlerinde Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmış, sonucunda normal dağılıma uygun olmadığı saptanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tek değişkenli analizlerde, iki grubun karşılaştırılmasında nonparametrik test varsayımları sağlandığından iki ortalama arasındaki farkı değerlendirmek için bağımsız gruplarda Mann Whitney U testi, normal dağılım göstermeyen üç veya daha fazla sayıda gruplarda Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Yapılan testler için istatistiksel anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü: Araştırmanın uygulamasına başlamadan önce Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Yerel Etik Kurulu’ndan izin alınmıştır. Araştırmanın uygulanabilmesi için Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı’ndan yazılı izin ve araştırmaya katılan öğrencilerden onam alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Çalışmanın sınırlılığı, sadece bir üniversitede öğrenim gören ebelik ve hemşirelik öğrencilerinde yürütülmesidir. Bu nedenle çalışmadan elde edilen sonuçlar, Türkiye’deki tüm ebelik ve hemşirelik

öğrencilerine genellenemez. Ayrıca bu çalışmada veri toplamak amacıyla anket formunun kullanılması, öğrencilerin yanıtlarını ankette yer alan ifadeler ile sınırlamıştır. Bu nedenle araştırmada kullanılan nicel araştırma yöntemi ve elde edilen bulgular bakımından sınırlılık göstermektedir.

Bulgular

Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özelliklerinin dağılımı dikkate alındığında; öğrencilerin yaş ortalaması $21,27 \pm 1,57$ olup, %69,9’unun 21 yaş ve altında, %82,3’ünün kadın, %97,2’sinin bekar olduğu, %28,7’sinin ebelik bölümünde, %71,3’ünün hemşirelik bölümünde okuduğu, %47’sinin 3. sınıf, %53’ünün 4. sınıf olduğu, %82,1’inin adli olgu ve sorumlulukları ile ilgili eğitim almadığı sonucu elde edilmiştir (Tablo 1).

Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin adli olgu ve sorumlulukları ile ilgili bilgi düzeylerinin dağılımı dikkate alındığında; öğrencilerin %76,7’sinin adli olgular ve sorumluluklar konusunda bilgi sahibi olmadığı, %61,2’sinin adli olgularla karşılaştığında bildirim yapılması gerektiğini bilmediği, %70,5’inin adli olayların bildirimini nereye yapılacağını bilmediği, %79,1’inin adli olgu ve sorumlulukların yerine getirilmediği takdirde yaptırılacak ceza hükmü konusunda bilgi sahibi olmadığı, %94’ünün Türk Ceza Kanunu’nun 280. maddesi hakkında bilgisinin olmadığı, büyük çoğunluğunun adli olguların bildirimini hastane polisi dışında jandarma karakollarına ve Cumhuriyet savcılıklarına da yapılabileceğini bilmediği, %83,7’sinin adli olgu ve sorumluluklarına yönelik ayrı bir eğitime gereksinim duyduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin adli olguyu tanılamalarının dağılımı dikkate alındığında; öğrencilerin %43’ünün “Gebenin vücudunda ödemden daha büyük şişlikler tespit edilmiştir” sorusuna, %70,9’unun “Çocuğun aşı sonrası kolunda iltihaplanma olduğu tespit edilmiştir” sorusuna, %46’sinin “Bilgilendirilmeden bebeğe aşı yapıldığı tespit edilmiştir” sorusuna, %46,8’inin “Bir gebenin eşinin istememesine rağmen gizli olarak zararlı madde kullandığı tespit edilmiştir” sorusuna %52,8’inin “İstem dışı gebeliği sonlandırmak amacıyla küretaj olan bir gebenin, küretajının başarısız olduğu tespit edilmiştir” sorusuna doğru cevap vermediği görülmüştür. Öğrencilerin bu soruları adli olgudur şeklinde cevaplaması beklenmiştir (Tablo 3).

Tablo 1. Ebelik ve Hemşirelik Öğrencilerinin Tanıtıcı Özellikleri (n=502)

Tanıtıcı Özellikler		Sayı	Yüzde (%)
Yaş	21 ve altı	351	69,9
	22 ve üzeri	151	30,1
Cinsiyet	Erkek	89	17,7
	Kadın	413	82,3
Medeni durum	Evli	14	2,8
	Bekar	488	97,2
Okuduğu bölüm	Ebelik	144	28,7
	Hemşirelik	358	71,3
Sınıf	3. sınıf	236	47,0
	4. sınıf	266	53,0
Çalışma durumu	Evet	17	3,4
	Hayır	485	96,6
Adli olgu ve sorumlulukları ile ilgili eğitim alma durumu	Hayır almadım	412	82,1
	Okulda ders olarak aldım	68	13,5
	Hizmet içi eğitim olarak aldım	9	1,8
	Kongre, sempozyum, seminer olarak aldım	13	2,6
Toplam		502	100,0

Tablo 4'de Sosyo-demografik özellikleri ile adli olguyu tanılama toplam puanları karşılaştırılmıştır. Yapılan analizde; 21 yaş ve altı öğrencilerle ($28,65 \pm 6,95$) 22 yaş ve üstü öğrencilerin ($28,62 \pm 8,29$) toplam puan ortalamaları saptanmış olup, istatistiksel değerlendirmede gruplar arasındaki fark anlamsız bulunmuştur ($p=0,35$).

Erkek öğrencilerle ($27,81 \pm 8,86$) kız öğrencilerin ($28,82 \pm 7,01$) toplam puan ortalamaları saptanmış olup, istatistiksel değerlendirmede gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p=0,01$).

Bekar öğrencilerle ($28,59 \pm 7,40$) evli öğrencilerin ($30,35 \pm 6,04$) toplam puan ortalamaları saptanmış olup, istatistiksel değerlendirmede gruplar arasındaki fark anlamsız bulunmuştur ($p=0,13$).

4. sınıfa giden öğrencilerle ($28,10 \pm 7,23$) 3. sınıfa giden öğrencilerin ($29,25 \pm 7,49$) toplam puan ortalamaları saptanmış olup, istatistiksel değerlendirmede gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p=0,03$).

Adli olguyu tanılama toplam puanları ebelik bölümünde okuyan öğrencilerle ($28,06 \pm 6,38$) hemşirelik bölümü okuyan öğrencilerin ($28,87 \pm 7,73$) toplam puan ortalamaları saptanmış olup, istatistiksel değerlendirmede gruplar arasındaki fark anlamsız bulunmuştur ($p=0,61$).

Çalışan öğrencilerle ($27,52 \pm 4,98$) çalışmayan öğrencilerin ($28,68 \pm 7,44$) adli olguyu tanılama toplam puan ortalamaları saptanmış olup,

istatistiksel değerlendirmede gruplar arasındaki fark anlamsız bulunmuştur ($p=0,79$).

Adli olgu ile ilgili eğitim alma durumuna bakıldığında ise hiç eğitim almayan ($28,90 \pm 7,42$), okulda ders olarak alan ($27,80 \pm 6,71$), hizmet içi eğitim olarak alan ($27,11 \pm 11,81$), kongre, sempozyum, seminer olarak alan öğrencilerin ($25,92 \pm 4,36$) toplam puan ortalamaları saptanmış olup, istatistiksel değerlendirmede gruplar arasındaki fark anlamsız bulunmuştur ($p=0,98$).

Tartışma

Ebe ve hemşirelerin adli tıp konularında yeterli bilgi ve birikime sahip olmamaları nedeniyle, adli olaylara gerekli yaklaşımlarda bulunamadıkları bilinmektedir. Suç ve şiddet olaylarının gerek mağdurların gerekse de failerin ilk karşılaştıkları sağlık ekibi üyesi ebe ve hemşirelerdir. Bu nedenle adli tıp konularında eğitim almış ebe ve hemşirelere birçok adli olayın çözümüne katkı sağlayacaklardır (10).

Ülkemizde ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin adli olgu ve sorumlulukları ile ilgili bilgi düzeylerinin incelendiği araştırmalar sınırlı sayıdadır. Ülkemizde adli vakaların değerlendirilmesi, çoğunlukla bu konuda eğitim almamış ebe ve hemşireler tarafından yapılmaktadır. Hemşirelerin büyük çoğunluğunun adli olgularla karşılaştığı ancak, adli olguların değerlendirilmesi, delillerin toplanması, saklanması, adli makamlara ulaştırılması

Tablo 2. Adli Olgu ve Sorumluluklar ile İlgili Bilgi Düzeyleri

Özellik (Adli olgu bilgi düzeyleri)		N	Yüzde (%)
1. Adli olgular ile ilgili sorumluluklar konusunda bilgi sahibi olma durumu	Evet	117	23,3
	Hayır	385	76,7
2. Adli bir olguyla karşılaşma durumu	Evet	69	13,7
	Hayır	433	86,3
3. Adli olguyla karşılaştığında bildirim yapılması gerektiğini bilme durumu	Hayır	307	61,2
	Evet	195	38,8
4. Adli olayların bildirimini nerelere yapılacağını bilme durumu	Evet	148	29,5
	Hayır	354	70,5
5. Adli olgu ve sorumlulukların yerine getirilmediği takdirde yaptırılacak ceza hükmü konusunda bilgi sahibi olma durumu	Evet	105	20,9
	Hayır	397	79,1
6. Türk Ceza Kanunu'nun 280. maddesi hakkında bilgi sahibi olma durumu	Evet	30	6
	Hayır	472	94
7. Adli olgu ve sorumluluklarına yönelik ayrı bir eğitim verilmesinin istenme durumu	Evet	420	83,7
	Hayır	82	16,3
8. Adli olgu ve sorumluluklarına yönelik eğitim zamanı	1.Sınıfta	105	20,9
	2.Sınıfta	75	14,9
	3.Sınıfta	104	20,7
	4.Sınıfta	185	36,9
	Mezuniyet sonrasında	33	6,6
9. Adli olgu ve sorumluluklarına yönelik eğitim düzeyi	Dönemli ders olarak olmalı	178	35,5
	Sertifikalı eğitim olmalı	324	64,5
10. Staj sırasında gelen vakaları adli olgu açısından değerlendirilme durumu	Evet	171	34,1
	Hayır	331	65,9
11. Karşılaştığınız adli olguyu sağlık personeliyle paylaştınız ama bu durum önemsenmedi. Sonucunda davranış durumu	Önemsemedim	74	14,7
	Peşine düşerdim	428	85,3
12. Adli olguların bildirimini yapıldığı yerleri bilme durumu	Hastane polisi		
	Evet	471	93,8
	Hayır	31	6,2
	Jandarma karakolu		
	Evet	164	32,7
	Hayır	338	67,3
Cumhuriyet savcılığı			
Evet	161	32,1	
Hayır	341	67,9	
Toplam		502	100,0

konularında uygulama eksikliklerinin olduğunu ve adli olgulara yaklaşımlarının yeterli olmadığını göstermektedir (11).

İlçe ve arkadaşlarının 2010 yılında acil servislerde çalışan sağlık bakım personelleri ile yaptıkları çalışmada, katılımcıların büyük çoğunluğunun

delillerin saklanması ve korunması konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı (2), Saral'ın 2009 yılında yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında da, Türk Silahlı Kuvvetleri hastaneleri acil servislerinde çalışan hemşirelerinin adli olgulara ilişkin eğitimleri ve yaklaşımlarının

Tablo 3. Adli Olguyu Tanılama

Olgu örnekleri	Adli olgudur		Adli olgu değildir		Hiçbir fikrim yok		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
14 yaşındaki bir kızın gebe kalması	462	92	14	2,8	26	5,2	502	100,0
2) Gebenin vücudunda ödemden daha büyük şişlikler tespit edilmiştir.	286	57	145	28,9	71	14,1	502	100,0
3) Gebe bir kadın eşi tarafından cinsel temasa zorlandığını ifade etmiştir.	427	85,1	30	6	45	9	502	100,0
4) Hemşire/Ebe, im yapması gereken ilacı yanlışlıkla IV olarak yapmıştır.	399	79,5	47	9,4	56	11,2	502	100,0
5) Bebeğin muayenesi sırasında bacaklarında morluklar tespit edilmiştir.	373	74,3	54	10,8	75	14,9	502	100,0
6) Çocuğun kolunda yuvarlak lezyonlu delikler tespit edilmiştir.	331	65,9	77	15,3	94	18,7	502	100,0
7) Kanamalı bir şekilde gelen 25 haftalık bir gebenin aşında bebeğini düşürmeye çalıştığı ve düşürdüğü tespit edilmiştir.	362	72,1	59	11,8	81	16,1	502	100,0
8) Hastaneye solunum durması şikayeti ile getirilen bir bebeğin otopsi sırasında akciğerlerinde su olduğu tespit edilmiştir.	311	62	100	19,9	91	18,1	502	100,0
9) Hastaya iş yerinde elektrik çarpmış ve ileri derecede yanıklar oluşmuştur.	305	60,8	110	21,9	87	17,3	502	100,0
10) 16 yaşındaki bir kız çocuğu kanamalı bir şekilde hastaneye başvurmuş bunun sonucunda cinsel istismara uğradığı tespit edilmiştir.	477	95	10	2	15	3	502	100,0
11) Gebe ağrısı olduğunu belirtmesine rağmen sağlık personeli tarafından ilgilenilmemiş ve bebek kaybedilmiştir.	443	88,2	21	4,2	38	7,6	502	100,0
12) Özel bir anaokulunda beslenmeden dolayı zehirlenme tespit edilmiştir.	369	73,5	62	12,4	71	14,1	502	100,0
13) Çocuğun aşı sonrası kolunda iltihaplanma oluştuğu tespit edilmiştir.	146	29,1	234	46,6	122	24,3	502	100,0
14) Bilgilendirilmeden bebeğe aşı yapıldığı tespit edilmiştir.	271	54	125	24,9	106	21,1	502	100,0
15) Bir gebenin eşinin istememesine rağmen gizli olarak zararlı madde kullandığı tespit edilmiştir.	267	53,2	115	22,9	120	23,9	502	100,0
16) Hastanede doğum yapan kadının bebeğinin öldüğü söylenip sonrasında başka aileye verildiği tespit edilmiştir.	442	88	12	2,4	48	9,6	502	100,0
17) İstem dışı gebeliği sonlandırmak amacıyla kürete olan bir gebenin, küretesinin başarısız olduğu tespit edilmiştir.	237	47,2	135	26,9	130	25,9	502	100,0
18) Kadının şiddet gördüğünü ifade etmesine rağmen sağlık çalışanının gerekli yere bildirim yapmadığı tespit edilmiştir.	406	80,9	29	5,8	67	13,3	502	100,0
19) Hipertansiyonlu bir gebeye doğumu esnasında Sağlık Personelinin yanlış ilaç uygulaması sebebiyle daha çok tansiyonunun yükseldiği ve komaya girdiği tespit edilmiştir.	424	84,5	26	5,2	52	10,4	502	100,0
20) Biri 10, diğeri 13 yaşında olan çocukların hastaneye getirilmeleriyle birbirlerini kesici aletle yaraladıkları tespit edilmiştir.	411	81,9	37	7,4	54	10,8	502	100,0

Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin “Adli Olguyu Tanılama Puanı” ortalaması $28,64 \pm 7,37$ (min=20, max=60)'dir

yeterli olmadığını belirtilmiştir (5). Yine hemşirelik bölümü öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin, çocuk ihmal ve istismarı konusunda bilgi gereksinimleri olduğu görülmüş

Tablo 4. Sosyo-Demografik Özellikler ile Adli Olguyu Tanılama Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Özellik	Adli Olguyu Tanılama Bilgi Puan Ortalamaları					Test	
	N	Ort± SS	Ortanca	Min.	Max.		
Yaş	21 yaş ve altı	351	28,65±6,95	20,00	20	60	MU=25122,5
	22 yaş ve üstü	151	28,62±8,29	22,00	20	60	p=0,35
Cinsiyet	Erkek	88	27,81±8,86	25,50	20	60	MU=15050,5
	Kadın	414	28,82±7,01	28,00	20	60	p=0,01
Medeni Durum	Evli	14	30,35±6,04	31,50	20	41	MU=2608,5
	Bekâr	488	28,59±7,40	27,00	20	60	p=0,13
Sınıf	3. sınıf	236	29,25±7,49	28,00	20	60	MU=27979,5
	4. sınıf	266	28,10±7,23	27,00	20	60	p=0,03
Bölüm	Ebelik	144	28,06±6,38	26,50	20	60	MU=25027,5
	Hemşirelik	358	28,87±7,73	27,00	20	60	p=0,61
Çalışma Durumu	Evet	17	27,52±4,98	28,00	20	41	MU=3971,0
	Hayır	485	28,68±7,44	27,00	20	60	p=0,79
Adli olgu ile ilgili eğitim alma durumu	Hayır almadım	412	28,90±7,42	27,00	20	60	
	Okulda ders olarak aldım	68	27,80±6,71	27,00	20	60	
	Hizmet içi eğitim olarak aldım	9	27,11±11,81	24,00	20	57	X ² =6,098** p=0,98
	Kongre, sempozyum, seminer olarak aldım	13	25,92±4,36	27,00	20	33	

*Mann Whitney U Testi, **Kruskal-Wallis Testi

(6), Bilgiç tarafından 2015 yılında Denizli il merkezindeki aile sağlığı merkezlerinde görev yapan ebe ve hemşireler ile yaptığı çalışmada, ebe ve hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi ve farkındalık düzeylerinin yeterli olmadığı tespit edilmiştir (7). İki bin on beş yılında Topçu tarafından yapılan çalışmada, acil servislerde çalışan sağlık bakım personelinin sık karşılaşılan adli olgulara yaklaşımlarıyla ilgili bilgi düzeylerinin beklenen düzeyde olmadığı sonucuna varıldığı (12), Özdemir ve arkadaşlarının 2017 yılında hemşirelik bölümünde lisans eğitimini sürdüren 270 öğrenci ile yaptıkları çalışmada da, öğrencilerin %36,6'sının adli vaka bildirimini nereye yapacağını bilmediği ve %64,8'inin adli vaka süreci hakkında bilgi sahibi olmadıklarının görüldüğü belirtilmiştir (13).

Ebelik ve hemşirelik mesleğine aday 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin adli olgularda sorumlulukları ile ilgili bilgi düzeylerinin belirlenmesi amacı ile yapılan çalışmamızda, öğrencilerin %82,1'inin adli olgu ve sorumlulukları ile ilgili eğitim almadığı, %76,7'sinin adli olgular ve sorumluluklar konusunda bilgi sahibi olmadığı, %65,9'unun staj sırasında gelen vakaları adli olgu açısından değerlendiremedikleri saptanmıştır.

Literatürde, adli olgu ve sorumluluklara yönelik yapılan ve çalışan sağlık bakım personelleriyle yürütülen çalışmalarda bilgi düzeylerinin yeterli düzeyde olmadığı saptanmıştır (2,5-7). Şentürk ve arkadaşları tarafından 2013 yılında yapılan bir çalışmada ise, hemşirelik son sınıf öğrencilerinin adli hemşirelik hakkında yeterli bilgi düzeyine sahip olmadığı belirtilmiştir (11). Çalışmamızda öğrencilerin, %70,5'inin adli olgu bildirimini nereye yapılacağını bilmediği, %79,1'inin adli olgu ve sorumlulukların yerine getirilmediği takdirde yaptırılacak ceza hükmü konusunda bilgi sahibi olmadığı, %94'ünün Türk Ceza Kanunu'nun 280. maddesi hakkında bilgisinin olmadığı, %83,7'sinin adli olgu ve sorumluluklarına yönelik ayrı bir eğitime gereksinim duyduğu, %64,5'inin sertifikalı eğitim düzeyinde olmasını istediği, %65,9'unun staj sırasında gelen vakaları adli olgu açısından değerlendiremediğini, %60,4'ünün tam anlamıyla adli olguyu tanımlayamadığı saptanmıştır. Öğrencilerin adli olguyu tanımlama toplam puanı 28,64±7,37 bulunmuştur. Çalışmamızdaki sonuçlar literatürle uyumlu olup, ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin adli olgu ve sorumluluklar konusunda yetersiz bilgi düzeyinde olduğunu göstermektedir. Ayar'ın Türkiye'de hemşirelik lisans eğitim müfredatında "adli hemşirelik" dersinin yer alma durumunu ve işleniş biçimini

incelediği çalışmasında; devlet üniversitelerinin %38,98'i (n=23) hemşirelik lisans müfredatında "adli hemşirelik" konusuna yer verirken, ders içeriklerine ulaşılabilen vakıf üniversitelerinin sadece %33,33'ünün (n=9) adli hemşirelik dersine yer verdiği belirtilmektedir (14).

Bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, ebelik ve hemşirelik öğrencilerine adli sorumluluklar konularında eğitim verilmesinin ve verilen eğitim sırasında vakalar hakkında adli olgu değerlendirmeleri yapılmasının, vakaların tartışılmasının ve analiz edilmesinin önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu araştırma sonucuna göre, ebelik ve hemşirelik 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin adli olgulardaki sorumlulukları ile ilgili bilgi düzeylerinin düşük düzeyde olduğu, öğrencilerin önemli bir bölümünün eğitim müfredatında yer alan adli olgulardaki sorumluluklara ilişkin verilen eğitimi yetersiz bulduğu ve mezuniyet sonrasında da adli olgulardaki sorumlulukları ile ilgili eğitime ihtiyaç duyabileceğini saptanmıştır. Ebelik ve hemşirelik uygulamalarında öğrencilerin adli olgu ve sorumlulukları ile ilgili bilgi düzeyinin ve farkındalıklarının artması için eğitim müfredatının güncellenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Aynı zamanda verilen eğitimin, içerik, verilmiş biçimi, öğretim yöntemleri ve eğitimcinin adli olgulardaki sorumlulukları ile ilgili bilgi ve tutumları da son derece önemlidir. Bu nedenle, eğitim müfredatında adli olgulardaki sorumluluk ile ilgili eğitim gözden geçirilerek, ebelerin ve hemşirelerin adli olgu ile karşılaştığında multidisipliner bir yaklaşımla ele alabilmesi, etik, ahlaki, hukuki sorumlulukları yerine getirebilmesi, olguyu değerlendirme aşamasında çekingen ve tedirgin davranmaması açısından eleştirel düşünme ve problem çözme becerisini sağlayacak içerik ve yöntemlerle pekiştirilerek verilmesi önerilmektedir. Gelecekte yapılacak nitel çalışmalarla bu konuda daha fazla öğrencinin görüş ve tutumları da incelenerek, ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin adli olgulardaki sorumluluklarını geliştirecek mezuniyet öncesi eğitim programları (panel, forum, workshop. vb) düzenlenebilir.

Kaynaklar

1. Adli Tıp Uzmanları Derneği, Birinci Basamak İçin Adli Tıp El Kitabı, Polat Matbaası, Ankara 1999; 83-84.

2. Kavalcı C. Acil Serviste Adli Vaka Yönetimi, Derman Tıbbi Yayıncılık, 2015: 1054-1059.
3. Tezbasan İY. Ebelerin Yasal Sorumlulukları. Adli Bilimciler Derneği III. Ulusal Sağlık Hukuku Kongresi, Bursa, 23-25 Nisan 2016, Kongre Bildiri Kitabı, s:401-16.
4. İlçe A, Yıldız D, Baysal G, Özdoğan F, Taş F. Acil Servislerde Çalışan Sağlık Bakım Personelinin Adli Olgularda Delillerin Korunması ve Saklanması Yönelik Bilgi Ve Uygulamalarının İncelenmesi Ulus Travma Acil Cerrahi Dergisi 2010;16 (6): 546-551.
5. Saral S. TSK Hastaneleri Acil Servis Hemşirelerinin Adli Olgulara İlişkin Yaklaşımları Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul 2009.
6. Akcan A, Demiralay Ş. Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Çocuk İhmal ve İstismarına İlişkin Algıları Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi 2016; 5(32): 275-281.
7. Bilgiç H. Denizli İl Merkezindeki Aile Sağlığı Merkezlerinde Görev Yapan Ebe ve Hemşirelerin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusundaki Deneyimleri, Bilgi ve Farkındalık Düzeyleri. Uzmanlık Tezi, Denizli, 2015.
8. Özkara E, Can İ. Ö. Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Güncel Yasal Değişiklikler ve Adli Tıp. Türkiye Barolar Birliği Dergisi 2012; 99: 341-348.
9. Serinken M, Türkçüer İ, Acar K, Özen M. Acil Servis Hekimleri Tarafından Düzenlenen Adli Raporların Eksiklik ve Yanlışlıklar Yönünden Değerlendirilmesi Ulus Travma Acil Cerrahi Dergisi, 2011;17 (1): 23-28.
10. Çilingir D, Hintistan S. Adli Hemşireliğin Kapsamı ve Yasal Boyutu Hemşirelik Eğitim ve Araştırma Dergisi, 2012;9 (1):10-5.
11. Şentürk S, Büyükaşlan B. Hemşirelik Son Sınıf Öğrencilerinin Adli Hemşirelik Konusundaki Bilgi ve Görüşlerinin Belirlenmesi. Bozok Tıp Dergisi, 2013;3(3):19-26.
12. Topçu E. T. Acil Servislerde Çalışan Sağlık Bakım Personelinin Sık Karşılaşılan Adli Olgulara Yaklaşımlarına İlişkin Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. Ankara, 2015.
13. Özdemir FÖ, Alemdar DK. Hemşirelik Öğrencilerinin Adli Vakalar ile Karşılaşma Durumları ve Adli Vakaların Bildirimine İlişkin Görüşleri. Uluslararası 3. Adli Hemşirelik Kongresi, Bozok Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezi, 12-14 Ekim 2017. Kongre Kitabı, s:90.
14. Ayar D, Uludağ E. Türkiye'de Hemşirelik Lisans Eğitim Müfredatında Adli Hemşirelik Dersi. Uluslararası 3. Adli Hemşirelik Kongresi, Bozok Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezi, 12-14 Ekim 2017. Kongre Kitabı, :141.